

930 ňom jeho celoeurópskej orientácie a postoja. Tento postoj bude musieť dokázať aj tým, ako sa vyporiada s problémami národnostných skupín žijúcich na jeho štátnom území.²

ŠSÚA Bratislava. Nár. súd Bratislava, 1946, kart. 68/350-356 (Ludin-Höfle). Strojopisný prepis. (Z nemčiny preložil JŠ.)

572

1945, január 10. Bratislava. — Situačná zpráva nemeckého vyslanca Ludina s návrhmi, ako upevniť a reorganizovať ľudácky štátny aparát.

Tajná ríšska vec.

Návrhy na upevnenie slovenského štátu¹

I. Ani nasadenie nových mužov — Tiso II, Haššík, Lednár, Kubala — samo osebe neumožnilo obnovenie štátnej existencie. Hovorí sa síce veľa o potrebe obratu v zmýšľaní tzv. vedúcej vrstvy, ale rukolapné úspechy nemožno vôbec alebo len ťažko zistiť. Obava z nemeckej porážky a strach pred boľševikmi pôsobia priam ohromujúco a vedú často k alibizmu.

Dokonca aj prezidentovi oddané noviny hovoria stále znovu aj v posledných dňoch „o pomalom a mdlom správaní sa zodpovedných činiteľov, nesúcich vinu za škody, ktoré spoločnosť v posledných týždňoch utrpela na svojej morálnej sile“. Tým pozoruhodnejšie je, že napriek lepším poznatkom sa prakticky nepodniklo nič rozhodujúce, alebo len veľmi málo.

II. Priberanie nových akcieschopných mužov na miesta ministrov alebo na iné vedúce miesta z vedúceho kruhu Hlinkovej gardy, na ktorých sa môže ríša spoľahnúť vzhľadom na ich cieľavedomosť a preukázanú akcieschopnosť azda aj v prípade zvrchovaného nebezpečenstva, narazí na ťažkosti už preto, že je asi primálo síl k dispozícii. Veď aj samotnú výstavbu vnútri gardy len ťažko zvládnú.

Je asi vôbec otázne, či možno ešte dnes považovať výmenu jednotlivých osôb „silnými ľuďmi“ za všeliak. Pravdepodobne by bol každý z dnešných ministrov len vďačný, keby bol zbavený svojej zodpovednosti. Naproti tomu sú dnešní ministri politicky zakotvení a v praktickej práci sa už napospol vecne osvedčili. Zmena ministrov je teda účelná len vtedy, keď sa dokáže, že nedostatočne plnili doterajšie príkazy, a keď možno od vyhladnutého nástupcu očakávať skutočne lepšie výkony.

III. Na prvý pohľad je prekvapujúce, že pohotovosť brániť hranice vlastného štátu so zbraňou v ruke je úplne nepatrná aj u mladej generácie. Toto chovanie je pochopiteľné len vtedy, keď poznáme nebojovné tendencie vo výchove slovenskej mládeže a keď vieme, že väčšina Slovákov pred založením štátu nemyslela na samostatný štát — azda z pocitu vlastnej politickej a organizačnej slabosti — ale

² Tu sa zachovaný materiál končí. Záznam pravdepodobne ešte ďalej pokračoval.

¹ Ludinove situačné zprávy, ktoré publikujeme ako dokumenty čís. 572 a 573, tvorili — ako je zrejme z rukopisných poznámok v záhlaví — 1. a 2. prílohu k Ludinovmu listu Himmlerovi. V tomto liste zo 17. 1. 1944 odpovedá Ludin na Himmlerov prípis zo 17. 12. 1944: znova žiada, aby nebol z Bratislavy odvolaný vojenský atašé nemeckého vyslanectva Elger, oznamuje, aké sa urobili opatrenia, aby sa neopakoval prípad demonstrácií v Bratislave v súvislosti s prechodom sovietskych a slovenských zajatcov mestom, a napokon podáva vysvetlenie k údajnému nadbytku zeleniny a ovocia v Bratislave, k čomu sa Himmler neustále vracal. (Porov. Ludinov list: The National Archives of the United States Washington. Microcopy „T-175“, roll 75/2 593624 — 2 593628, tiež ŠSÚA Bratislava.)

len na čo možno najširšiu autonómiu v československom štátnom zväzku. V tejto súvislosti si spomínam na častejšie vyslovený výrok Tisu I., že založenie štátu prišlo o niekoľko rokov skôr.

IV. *Nevyhnutné opatrenia*

1. *Podstatné zmenšenie MNO,*

energická očista od živlov naklonených pučistom a súčasne primerané sledovanie alebo zaistenie prepustených dôstojníkov a poddôstojníkov.

Možno by sa odporúčalo po zrušení MNO vytvoriť hlavné veliteľstvo sboru štátnej obrany.

2. Prísnejšie vedenie *v oblasti vnútornej správy*, obsadenie rozhodujúcich vedúcich miest, predovšetkým aj mimo ústredia, prvotriednymi, skúsenými a priebornými osobnosťami, keďže ťažisko správy a exekutívy sa v najbližších mesiacoch nutne presunie z ústredia do župných a okresných úradov.

Možnosť rozšíriť plné moci župana, alebo ho dočasne nahradiť vládnym splnomocnencom, podobne ako v prípade vymenovania vládneho splnomocnenca pre východné Slovensko. Toto riešenie však ohrozuje jednotné riadenie správy a finančné vedenie štátu, a preto by ho bolo možné účelne zvoliť len ako časovo obmedzené núdzové riešenie.

3. *Bezpečnosť.* Zriadiť ústredie bezpečnosti, ktoré by bolo v prípade zrušenia MNO preradené k Ministerstvu vnútra (pravda, len v prípade výmeny ministra), alebo bezprostredne podriadené predsedovi vlády.

a) Kubala bol už poverený vedením tejto ústredne a vybavený zodpovedajúcimi plnými mocami — rozšírené splnomocnenie v rámci MNO.

Ústredni podliehajú:

Politické oddelenie (predtým ÚŠB)

Kriminálna ústredňa

Policajné riaditeľstvá s uniformovaným strážnym sborom

Pohotovostné oddiely Hlinkovej gardy.

b) Jednoznačne zabezpečiť kompetenciu slovenských bezpečnostných orgánov v ústredni a v pobočkách, určiť kompetenciu voči nemeckým bezpečnostným orgánom, aby sa zamedzili odporujúce si opatrenia a aby sa usmernila úzka spolupráca s nemeckou ústredňou a pobočkami.

V oblasti správy by bolo treba uvážiť, či by sa predseda vlády nemal vzdať iných ministerstiev (zahraničie a pravosúdie) a sám prevziať Ministerstvo vnútra, aby sa zaručilo politické vedenie a výkon moci v oblasti správy a bezpečnosti.

4. *V oblasti súdnictva* má energický minister pravosúdia zodpovedajúcim výberom osôb a doplnením prípadných medzier v zákonoch zaručiť, aby sa bez byrokratických prietahov uplatňovalo právo, ktoré je v súlade s národným cítením a blízke životu.

5. *V oblasti Ministerstva zahraničných vecí* majú zostať návrhy na organizačné a personálne zmeny vyhradené pre zvláštne zpravodajstvo.

6. *Sociálnej politike* treba venovať zvláštnu pozornosť nielen z hľadiska zákonodarného, ale aj zodpovedajúcim výberom osôb v Združení riadiť politický postoj robotníctva v duchu štátnej správy a zaručiť pracovný mier.

Zaručiť plné využitie slovenských pracovných síl na Slovensku alebo v ríši v intenciách spoločného vedenia vojny.

7. Hospodársky poverenec vyslanca sa bude musieť starať o využitie priemyselných a poľnohospodárskych výrobkov a o ich zvýšenie pre potreby spoločného vedenia vojny. Treba použiť všetky opatrenia na udržanie meny, prísne kontrolovať tvorbu miezd, zamedziť čierny trh, prísne potrestať a vzápätí zverejniť všetky previnenia v tejto oblasti, bojovať proti korupcii v štáte a hospodárstve.

8. V oblasti *vysokých škôl* všetkých profesorov, ktorých nemožno jednoznačne pokladať za verných štátu, pozbaviť učiteľskej činnosti. Prostredníctvom numerus clausus zabezpečiť, aby mohli študovať len tí študenti, ktorí prejavili svoju oddanosť štátu takým spôsobom, ktorý v ríši zodpovedá vojnovému nasadeniu.

Prebiehajúce rozhovory s vyslancom dr. Sixom viedli už k predbežnému objasneniu tejto otázky.

9. Parlament, ktorý bol zmocňovacím zákonom už vo veľkej miere vyradený, mohol by sa snáď ešte raz primäť k demonštratívne vyhláseniu a k výzve obyvateľstvu v duchu nemecko-slovenskej spolupráce. Poslancov treba zaviazat', aby nasadili všetku svoju váhu na posilnenie štátnej autority a štátnych úloh. Všetku činnosť v okresoch, ktorá nie je jednoznačne pozitívna, treba znemožniť.

Uvedené návrhy sú dohodnuté s veliteľom.

Ludin v. r.

SSA Bratislava. Nár. súd Bratislava, 1946 kart. 68/393-401. (Ludin-Höfle). Fotokópia odpisu, písaného na stroji. (Z nemčiny preložila HT.)

573

1945, január [prvá polovica]. Bratislava. — Zpráva nemeckého vyslanca Ludina o situácii na Slovensku, zaslaná v odpise na vedomie ríšskemu vodcovi SS Himmlerovi.

T a j n é !

Hodnotenie politickej situácie na Slovensku¹

1. *Politické a organizačné upevnenie slovenského štátu* je predovšetkým *osobná otázka*. Najlepší politický program je bezcenný, kým sa nenájdu ľudia odhodlaní presadzovať ho aj za najťažších okolností vo všetkých oblastiach verejného života.

2. *Organizačné a zákonodarné predpoklady zdravej štátnosti*, zodpovedajúce potrebám našej doby a požiadavkám vojny, aj dosiaľ boli na Slovensku dané.

3. *Stroskotanie štátnej autority* treba preto odvodiť predovšetkým z chýbajúcej tvrdosti a dôslednosti vedúcich a kontrolných orgánov. Uplatňovanie zvlášť užitočných zákonov, ako židovských zákonov, zákazu počúvať nepriateľské zprávy, nariadení proti korupcii a čiernemu obchodu, v najnovšom čase stanného práva a i., bolo úplne nedostatočné. Štátne vedenie nemalo, ak nie vôľu, teda zrejme ani silu nápravou a trestmi zakročovať proti — preto sa rýchle šíriacemu — ignorovaniu nariadení a zákazov, pokladaných vládou za nutné. Čím viac si vyžadovala všeobecná vojnová situácia pevnú a istú ruku, tým väčšmi ochabovala ruka štátnej moci.

4. *Príčiny tohto vývinu* sú pravdepodobne tieto: Ťarchy vojny a predovšetkým ťažké vojenské a politické krízy posledného roku vyvolali u slabých strach, u zlomyseľných nové nádeje v istú nemeckú porážku, u inak dobromyseľných však ťažké pochybnosti o nemeckom víťazstve. S dôverou v silu ríše mizla súčasne aj viera v historickú a politickú oprávnenosť kroku k osamostatneniu vzniknutému roku 1939. Aj muži z marca 1939 začali niekedy tajne pochybovať o politickom vedúcom poslaní, ktorého sa im dostalo viac všeobecným vývinom ako vlastným úsilím; očividne klesla ich vôľa preraziť, nech sa stane čokoľvek. Ochabujúca snaha plniť vojenské a hospodárske spojenecké povinnosti, neisté vedenie vlastného verejného života, miznúca sila odporu proti propagande vonkajších a vnútorných nepriateľov a niekedy dosť dvojzmyselná publicistika — také boli čoraz badateľ-

¹ Viď pozn. 1 k dokumentu čís. 572.